

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 543/2023-58

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Dudíťša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], zastúpenej advokátkou Mgr. Elenou Szabóovou, Hlavné námestie 7, Nové Zámky, proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 16 Cob 56/2019 z 23. februára 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Obdo 41/2021 z 31. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 22. mája 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu majetku podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva podľa čl. 46 ods. 1 a 2 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie v primeranej lehote pred nestranným súdom podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), porušenia povinnosti členského štátu vyplývajúcej zo smernice Rady z 18. decembra 1986 o koordinácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa samostatných obchodných zástupcov č. 86/653/EHS (ďalej len „smernica“) a čl. 220 a 234 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva v spojení s porušením čl. 7 ods. 2 a čl. 1 ods. 1 a 2 ústavy rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 16 Cob 56/2019 z 23. februára 2021 (ďalej len „napadnutý rozsudok krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Obdo 41/2021 z 31. januára 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“). Sťažovateľka navrhuje obe napadnuté rozhodnutia zrušiť, vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie a žiada priznať finančné zadosťučinenie vo výške 10 000 eur.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutých rozhodnutí a rozsudku súdu prvej inštancie vyplýva, že sťažovateľka sa žalobou podanou na Okresnom súde Trenčín (ďalej len „okresný súd“) domáhala zaplatenia sumy 52 611,87 eur s príslušenstvom od žalovanej obchodnej spoločnosti Antares Risk,

s. r. o., z titulu nezaplatenej provízie na základe mandátnej zmluvy č. 150000 z 1. januára 2004 (ďalej aj „zmluva“), resp. náhrady škody podľa § 668a zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“), ktorá jej mala vzniknúť v dôsledku skončenia zmluvy. Okresný súd čiastočným rozsudkom č. k. 38 Cb 133/2010-1737 zo 16. januára 2019 zamietol žalobu sťažovateľky v časti zaplatenia istiny. Okresný súd, zohľadňujúc obsah zmluvy, vyhodnotil, že sťažovateľka uzatvorila so žalovanou zmluvu o obchodnom zastúpení v zmysle § 652 ods. 1 Obchodného zákonníka napriek jej označeniu ako mandátna zmluva. Rovnaký záver uskutočnili aj iné okresné sudy, resp. aj odvolacie sudy, ktoré posudzovali obsah zmluvy s totožným obsahom uzatvorenej s inou fyzickou osobou ako mandatárom. Uplatnený nárok predstavoval provízie obchodného zástupcu podľa § 659 ods. 1 a nasl. Obchodného zákonníka, a to konkrétne za obchody uskutočnené počas trvania zmluvného vzťahu strán sporu podľa § 659a ods. 1 Obchodného zákonníka, provízie po zániku záväzku na základe výpovede zmluvy podľa § 671 Obchodného zákonníka a ďalej na základe zmeny žaloby z titulu náhrady škody podľa § 668a Obchodného zákonníka.

3. Okresný súd svoje rozhodnutie založil na konštatovaní, že sťažovateľka si nesplnila povinnosť tvrdenia, nedostatočne špecifikovala žalobou uplatnený nárok, čo malo vplyv na nemožnosť výpočtu výšky uplatnenej provízie, teda nepreukázala, že splnila podmienky na vyplatenie provízií, resp. na vznik nároku na náhradu škody. Bolo zrejmé, že výška provízií sa líšila v závislosti od konkrétneho poistného produktu, resp. poisťovne. Konkrétne okresný súd k jednotlivým nárokom uviedol, že sťažovateľka riadne nepredložila poistné zmluvy, za ktorých uzatvorenie mala nárok na províziu, pri zmluvách uzatvorených prostredníctvom jej podriadenej nebol preukázaný podiel sťažovateľky, pri ďalších zmluvách boli predložené iba žiadosti o zmenu poistných zmlúv, ktoré nemajú náležitosti nových poistných zmlúv, sťažovateľka nepredložila ani pôvodné poistné zmluvy (až na jednu výnimku). V spore bolo preukázané, že provízia prináleží sťažovateľke iba za nové poistné zmluvy, nie za ich zmeny, pri ďalšej skupine zmlúv žalovaná úspešne namietla premlčanie, pri inej skupine posudzovaných zmlúv žalovanej nebola poisťovňou vyplatená provízia, pričom podmienkou vzniku nároku na výplatu provízie pre sťažovateľku bolo pripísanie provízie na účet žalovanej od poisťovne. Časť nároku sťažovateľka žalovala neoprávnene, keďže provízia jej bola z poistných zmlúv vyplatená, časť nároku nebola sťažovateľkou preukázaná žiadnymi poistnými zmluvami, časť nároku bola podložená iba poistkami namiesto poistných zmlúv. K ďalšej časti nároku sťažovateľka predložila iba prvé strany poistných zmlúv, časť jej nároku nebola priznaná z dôvodu nepreukázania, že poistné zmluvy boli uzatvorené v dôsledku jej činnosti. K výške provízie, ktorú si uplatňovala vo výške od 1 % až do 10 % sťažovateľka nepreukázala opodstatnenosť takejto percentuálnej sadzby. Počas konania pred súdom prvej inštancie sťažovateľka rozšírila svoj nárok a domáhala sa aj náhrady škody, ktorá jej mala vzniknúť v dôsledku skončenia zmluvy, avšak ak nepreukázala vznik provízie, nepreukázala ani vznik škody, ktorá mala predstavovať nevyplatené provízie. Okrem nevyplatených provízií sťažovateľka inú škodu neoznačila.

4. Okresný súd zamietol návrhy sťažovateľky na vykonanie dokazovania predložením zoznamu, z ktorého by bol zrejмый dátum pripísania provízií od poisťovne na účet žalovanej, tento dôkaz bol navrhnutý na účely výpočtu úroku z omeškania, avšak okresný súd čiastočným rozsudkom rozhodoval o istine, ktorá preukázaná nebola. Sťažovateľka ďalej navrhla, aby okresný súd požiadal poisťovne, pre ktoré boli sprostredkované poistné zmluvy, o oznámenie, do akého dátumu vyplácali

žalovanej provízie, čím by sa preukázalo, že žalovanej boli provízie vyplácané za rovnakých podmienok, ako sa domáhala sťažovateľka. Súd prvej inštancie konštatoval, že z vykonania tohto dôkazu nie je možné zistiť iné rozhodujúce skutočnosti majúce vplyv na vznik nároku na províziu a bez ich preukázania nemožno privodiť pre sťažovateľku iný výsledok v spore.

5. Sťažovateľka napadla rozsudok súdu prvej inštancie odvolaním, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok okresného súdu potvrdil. Na námietku sťažovateľky, že jej nárok nebol okresným súdom posudzovaný aj v zmysle § 679 Obchodného zákonníka, uviedol, že toto ustanovenie upravuje osobitný typ odmeny – nárok na odstúpné, ktorý obchodnému zástupcovi patrí po ukončení zmluvy o obchodnom zastúpení a predstavuje finančnú náhradu za provízie, na ktoré by jej vznikol nárok, ak by zmluva o obchodnom zastúpení ďalej trvala. Sťažovateľka si tento typ nároku neuplatnila, preto súd prvej inštancie nemal dôvod sa týmto zákonným ustanovením zaoberať. Sťažovateľka si výslovne uplatnila provízie za činnosti vykonávané v zmysle zmluvy a následne svoj nárok upravila v tom zmysle, že žalovanú sumu požaduje od žalovanej aj z titulu náhrady škody podľa § 668a Obchodného zákonníka.

6. Na zdôraznenie správnosti záverov súdu prvej inštancie doplnil, že sťažovateľka v odvolaní namieta sadzbu provízie 6 % alebo 7 %, ktorú podložila dodatkom účinným od 1. januára 2005, na ktorý ale odvolací súd nemohol prihliadať, keďže neboli splnené podmienky v zmysle § 366 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“), sťažovateľka netvrdila a ani nepreukázala, že by tento dôkaz bez svojej viny nemohla uplatniť v prvoinštančnom konaní. Ďalej odvolací súd uviedol, že sťažovateľka musela preukázať skutočnosti zakladajúce právo na vyplatenie provízie, teda uniesť dôkazné bremeno, čo sa jej nepodarilo, dôkazné bremeno však automaticky neprechádza na žalovanú. Sťažovateľka v konaní pred okresným súdom netvrdila, že by trpela informačným deficitom týkajúcim sa predloženia poisťných zmlúv, okresný súd nepožiadala o uloženie povinnosti žalovanej predložiť poisťné zmluvy, ale zastávala názor, že pre posúdenie jej nároku nie je predloženie poisťných zmlúv potrebné. Mechanizmus uzatvárania zmlúv nebol dôvodom na obrátenie dôkazného bremena na žalovanú. Okresný súd založil svoje rozhodnutie na neunesení dôkazného bremena sťažovateľkou, preto by výklad a aplikácia ďalších zmluvných ustanovení nemali v spore význam. V tomto kontexte bolo bezpredmetné zaoberať sa aj nárokom na náhradu škody, ktorej vznik sťažovateľka nepreukázala. Ani posúdenie plynutia výpovednej doby, ako sa domáhala sťažovateľka, nemalo na vec samu vplyv. V dôsledku zmeny skutkových okolností spočívajúcich v uplatnení si aj náhrady škody okresný súd správne rozhodol o pripustení zmeny žaloby.

7. Sťažovateľka napadla rozsudok krajského súdu dovolaním, jeho prípustnosť založila na § 420 písm. e) a f), ako aj § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Podľa jej názoru konajúce súdy nesprávne určili deň skončenia zmluvy, v rozpore so smernicou určili začiatok plynutia premlčacej doby, nesprávne posúdili povahu zmluvného vzťahu medzi stranami sporu, sťažovateľka neuzatvárala zmluvy na svoj účet, ale na účet žalovanej. Poisťné zmluvy boli uzatvorené alebo sprostredkované sťažovateľkou alebo jej podriadenými pracovníkmi v súlade s ustanoveniami zmluvy, za ktoré jej patria provízie, čo bolo medzi stranami sporu nesporné. Konajúce súdy v rozpore s kogentnými ustanoveniami § 658 a § 660 Obchodného zákonníka, ako aj smernice naviazali vznik nároku na provízie na splnenie záväzku tretej osoby, a nie na uzavretie obchodu. Ak za tejto procesnej situácie vyhodnotili súdy oboch inštancií, že právo sťažovateľky na provízie z tých zmlúv, z ktorých jej žalovaná opakovane provízie vyplácala, jej nepatria, resp. že ide o otázku medzi

stranami spornú, je takéto posúdenie nesprávne a bez opory v obsahu súdneho spisu. Ďalej podľa sťažovateľky vo veci rozhodoval vylúčený sudca z dôvodu, že výklad komunitárneho práva nebol podaný Súdny dvorom Európskej únie. Konajúce súdy aplikovali nesprávnu právnu normu, súdy nesprávne aplikovali smernicu a kogentné ustanovenia Obchodného zákonníka, sťažovateľka bola zaťažená neprimeraným dôkazným bremenom, rozhodnutie čiastočným rozsudkom nebolo v súlade s procesnými normami, súd uprel sťažovateľke právo vykonať navrhované dôkazy, rozhodnutie odvolacieho súdu je nedostatočne odôvodnené, nepresvedčivé a vzájomne protirečivé.

8. K prípustnosti dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP sťažovateľka poukázala na viaceré rozhodnutia ústavného súdu, ako aj najvyššieho súdu týkajúce sa kvalitatívnych požiadaviek na odôvodňovanie súdnych rozhodnutí, zložiek provízie určených smernicou, výkladu zákona všeobecnými súdmi, abstraktnej legitímnosti nároku na vyplatenie provízie, zásady *iura novit curia* a otázok rozloženia dôkazného bremena.

9. Dovolací súd sa nestotožnil s námietkou o nemožnosti vykladať a aplikovať právo Európskej únie vnútroštátnym súdom. Poukázal na uznesenie ústavného súdu č. k. III. ÚS 666/2016 z 11. októbra 2016, podľa ktorého je úlohou vnútroštátnych súdov nielen aplikovať únieové právo, ale aj skúmať vôľu únieového tvorca zodpovedajúcej právnej regulácie, tzn. vykladať únieové právo. Až v prípade, že výklad nie je možný, resp. je sporný, je dôvod na iniciovanie prejudiciálneho konania pred Súdny dvorom Európskej únie, ktorého záver je už pre súdy záväzný. Podľa dovolacieho súdu sťažovateľka fakticky znemožnila súdu riadne aplikovať relevantné právo, keď z dôvodu dôkaznej núdze – neunesením dôkazného bremena nevytvorila pre konajúce súdy dostatočný skutkový podklad. Práve nepreukázanie v žalobe uplatneného nároku *en bloc* bolo dôvodom zamietnutia žaloby, nie skutočnosť, že by po právnom posúdení súdy dospeli k záveru, že vnútroštátne, prípadne únieové právo priznanie nároku právne vylučuje.

10. Podľa dovolacieho súdu odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu dáva sťažovateľke primeranú a dostatočnú odpoveď na jej námietky vymedzené v odvolaní. Sťažovateľka za zásadné závery súdov nižších inštancií označila otázku preukázania vzniku predpokladov na nárok na vyplatenie provízie podľa čl. II zmluvy. Dovolací súd uviedol, že súdy oboch inštancií sa mimoriadne podrobne a precízne zaoberali každou jednou zmluvou, pričom dospeli k zhodným skutkovým záverom, že sťažovateľka existenciu zmluvných vzťahov, od ktorých odvodzovala nárok na vyplatenie provízie, nepreukázala. Dôvody, prečo súdy dospeli k predmetnému skutkovému záveru, boli takéto:

- absencia zmlúv (body 19.2, 20.4 a 24.2 rozsudku súdu prvej inštancie a body 50.2 a 51.1 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu),
- absencia zmlúv/predložená iba žiadosť o zmenu zmluvy, prípadne poisťky (body 19.3, 20, 24.3 a 24.4 rozsudku súdu prvej inštancie a body 50.3 a 51.2 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu),
- zmluvy sprostredkované treťou osobou (body 19.5 a 20.3 rozsudku súdu prvej inštancie a bod 50.4 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu),
- zmluvy PZP predložené len čiastočne/provízia plnená (bod 20.6 rozsudku súdu prvej inštancie),
- nevyplatené provízie poisťovňou ako predpoklad vzniku provízie (body 19.5 a 21 rozsudku súdu prvej inštancie a bod 50.5 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu),

- vyplatené provízie/duplicítne uplatnený nárok (bod 22 rozsudku súdu prvej inštancie a bod 50.6 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu),
- námietka premlčania (bod 23.1 rozsudku súdu prvej inštancie a bod 50.6 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu).

11. Skutkový stav tak, ako ho zistili súdy oboch stupňov, teda že neexistuje skutkový podklad na žalobou uplatňovaný nárok z dôvodu jeho nepreukázania žalobkyňou, ktorá je zaťažená dôkazným bremenom, neumožňuje aplikáciu príslušných noriem práva, ktoré by odôvodňovali priznanie práva, s čím sa dovolací súd plne stotožnil. Dodal, že vzhľadom na absenciu materiálneho podkladu práva na vyplatenie provízie – absenciu riadne uzatvorených zmlúv v súlade s požiadavkami vymedzenými v mandátnej zmluve č. 150000 z 1. januára 2004 je nadbytočné zamýšľať sa nad eventuálnym právnym posúdením uplatneného nároku podľa tam obsiahnutých podmienok. Sťažovateľka mala vytvorený dostatočný procesný priestor na predkladanie dôkazov, pričom tento nevyužila v plnom rozsahu s poukazom na predloženie určitých listín v odvolacom konaní, keď neboli splnené podmienky na tzv. novoty v odvolacom konaní. Dovolací súd sa stotožnil so záverom súdov oboch inšancií, že skutkové tvrdenia sťažovateľky (existencia zmluvných vzťahov, od ktorých je odvodený nárok na províziu) zostali dôkazne nepodložené.

12. Sťažovateľkina námietka nesprávneho rozhodovania čiastočným, a nie medzitémnym rozsudkom predstavovala novotu v dovolacom konaní, z pohľadu procesných práv sťažovateľky išlo podľa najvyššieho súdu o irelevantnú námietku, keď pomenovaním rozsudku ako čiastočný (a nie medzitémny) jej procesné práva nemohli byť dotknuté. Keďže konanie pred odvolacím súdom nebolo poznačené namietanou vadou nesprávneho obsadenia súdu ani vadou zmätočnosti, najvyšší súd dovolanie sťažovateľky v tejto časti odmietol podľa § 447 písm. c) CSP.

13. K namietanému nesprávne právnemu posúdeniu dovolací súd konštatoval, že sťažovateľka v zásade rozporuje skutkové závery súdov nižších inšancií. Sťažovateľkou označené rozhodnutia nemožno na prejednávajúcu vec aplikovať, keď, ako už bolo uvedené, dôvodom zamietnutia žaloby bola skutočnosť, že sťažovateľka nepreukázala existenciu zmluvných vzťahov, od ktorých je odvodený nárok na províziu. Nemožno sa preto domáhať súladného výkladu čl. 17 bodu 2 smernice a § 689 a § 669 Obchodného zákonníka, keď nebola splnená elementárna podmienka – hmotnoprávny podklad zmluvného nároku. Sťažovateľka tak podľa dovolacieho súdu nesprávne argumentuje, keď odvodzuje dôvody zamietnutia žaloby od nesprávnej aplikácie smernice. Sťažovateľka sa podľa dovolacieho súdu v skutočnosti domáha, aby prehodnocoval skutkové závery, ktoré prebral ako základ do svojho rozhodnutia krajský súd, a aby prehodnotil existenciu zmlúv ako podklad na nárok na províziu. Uvedenými skutkovými závermi je dovolací súd s poukazom na znenie § 442 CSP viazaný a nemôže ich v dovolacom konaní prehodnocovať. Predmetná skutočnosť znamená, že dovolací súd nemôže samostatne pri svojom rozhodovaní skúmať konkrétne zmluvy a poisťky a ich doručovanie, prípadne posudzovať, či tieto boli akceptované žalovanou alebo poisťovňou, či na tieto boli uhrádzané platby poisťného a či jednotlivé platby boli vyplatené žalovanej a podobne. Takéto posúdenie môže byť predmetom len konkrétneho sporového konania, z čoho vyplýva, že takáto otázka vo všeobecnosti nemôže byť predmetom skoršej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, keďže v skutočnosti ide o zisťovanie obsahu mandátnej zmluvy ako súčasť skutkového stavu veci, a nie o právne posúdenie veci, k čomu najvyšší súd poukázal na rozhodnutie vo veci sp. zn. 4 Obdo 45/2017. Dovolací súd preto dovolanie

sťažovateľky aj v tejto časti odmietol podľa § 447 písm. c) CSP ako dovolanie smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je prípustné.

II.

Argumentácia sťažovateľky

14. Proti napadnutým rozhodnutiam odvolacieho súdu a dovolacieho súdu podala sťažovateľka túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentuje:

a) Vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu sťažovateľka rozsiahlo opakuje argumenty formulované už v podanom dovolaní, zastáva názor, že konajúce súdy nesprávne a v rozpore so smernicou určili deň skončenia zmluvy o obchodnom zastúpení, nesprávne bol určený začiatok plynutia premlčacej doby, nesprávne bol posúdený zmluvný vzťah medzi stranami sporu, nesprávne bola aplikovaná smernica a kogentné ustanovenia Obchodného zákonníka, boli porušené jej procesné práva, keď bola neprimerane zaťažená dôkazným bremenom, pričom konkrétne špecifikovala, na aké jej otázky nezodpovedal odvolací súd v napadnutom rozsudku.

b) K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu namieta, že konajúce súdy vykladali úniové právo v rozpore so smernicou, a to s čl. 15 ods. 2 smernice týkajúcim sa nemožnosti dohodnúť kratšiu výpovednú lehotu, ako je lehota stanovená smernicou, podľa sťažovateľky bolo určenie konca platnosti zmluvy o obchodnom zastúpení prvým predpokladom na priznanie nároku na províziu, záver súdu o jej dôkaznej povinnosti odporuje smernici, žalovaná si neplnila povinnosti v zmysle smernice a sťažovateľke neoznámil, že zmluvy ňou sprostredkované neboli aj riadne uzatvorené. Na druhej strane sťažovateľka svoj nárok špecifikovala uvedením konkrétnych poistných zmlúv, poukázaním na konkrétne obchodné prípady, za ktoré jej provízia bola vyplácaná, špecifikovala aj zmluvy, za ktoré by jej provízia bola naďalej vyplácaná, ak by nedošlo k ukončeniu zmluvy. Podľa jej názoru bolo na žalovanej preukazovať, kto zmluvy sprostredkoval, ak popierala sprostredkovanie sťažovateľkou. V konaní nebol rešpektovaný kogentný čl. 17 smernice, súdy neaplikovali ani čl. 8 smernice a čl. 10 smernice, došlo k rozširovaniu podmienok premlčania. Ako slabšia zmluvná strana chránená smernicou bola zaťažená neprimeraným dôkazným bremenom, pričom žalovaná nepochybne disponovala poistnými zmluvami, súd ju na ich predloženie napriek tomu nezaviazal. Sťažovateľka bola názoru, že nie je oprávnená disponovať poistnými zmluvami, pričom poistné zmluvy neboli podmienkou na priznanie jej nároku. V zmysle čl. 17 smernice možno mieru náhrady určiť v závislosti od podstatného zvýšenia finančného objemu obchodov s existujúcimi zákazníkmi, z ktorých má zastúpený naďalej podstatné prínosy, pričom v konaní bol preukázaný rozsah provízií, ktoré žalovaná platila sťažovateľke počas trvania zmluvného vzťahu, ktorý je jedným z kritérií na výpočet náhrad podľa čl. 17 smernice. Dovolací súd tvrdil, že nárok sťažovateľky nebol preukázaný, avšak súd v konaní nevykonal dôkazy, ktoré navrhovala, a akceptoval ničím nepreukázané popretie žalovanou, čím bolo upreté právo sťažovateľky na spravodlivý súdny proces znevýhodnením jednej strany sporu. Sťažovateľka nedostala odpoveď ani na takú zásadnú otázku, prečo súd posudzuje nárok na „náhradu škody“ uplatnený v zmysle čl. 17 smernice podľa § 379 Obchodného zákonníka, teda podľa ustanovenia pojmovo úplne odlišného od nároku v zmysle čl. 17 smernice.

c) Významná časť opravných prostriedkov sťažovateľky sa týka práve aplikácie smernice – spôsobu „odškodnenia“ obchodného zástupcu po skončení zmluvného vzťahu, lehôt, kogentných ustanovení smernice, ktoré neboli aplikované na jej prípad, teda právneho posúdenia a procesných výhrad,

a nie skutkových zistení, k čomu sťažovateľka poukazuje aj na rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), napr. vo veciach Khamidov proti Rusku z 15. 11. 2007, č. 72118/01 a Ajdarič proti Chorvátsku z 13. 12. 2011, č. 20883/09, kde ESLP vyslovil porušenie práv na spravodlivé súdne konanie, ak súdy z nepochopiteľných dôvodov ignorujú niektoré dôkazy, ktoré sú zjavne spôsobilé podporiť účastníkom konania uplatňovaný nárok.

d) Sťažovateľka si zároveň uplatňuje aj finančné zadostučinenie vo výške 10 000 eur s ohľadom na neposkytnutie právnej ochrany jej nároku a značnú finančnú ujmu, ktorú utrpela ako slabšia zmluvná strana.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

15. Podstatou ústavnej sťažnosti je sťažovateľkou tvrdené porušenie jej základného práva na ochranu majetku, základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie v primeranej lehote pred nestranným súdom v dôsledku vydania napadnutého rozsudku krajského súdu a uznesenia najvyššieho súdu, ktoré sú nedostatočne odôvodnené, arbitrárne a neposkytujú ochranu jej uplatneným nárokom.

16. Okrem toho sťažovateľka žiada vysloviť porušenie povinnosti členského štátu vyplývajúcej zo smernice a čl. 220 a 234 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva v spojení s porušením čl. 7 ods. 2 a čl. 1 ods. 1 a 2 ústavy v dôsledku napadnutých rozhodnutí súdov.

17. Podstatná časť argumentácie sťažovateľky vyčíta všeobecným súdom nerešpektovanie únieového práva pri poskytovaní právnej ochrany jej nároku, a to v súvislosti s tvrdeným porušením a neaplikovaním ňou označenej smernice. Ústavný súd preto na tomto mieste upriamuje pozornosť sťažovateľky na postoj Súdneho dvora Európskej únie k účinku smerníc.

18. Nepriamy účinok smerníc Súdny dvor Európskej únie objasnil vo veci Pfeiffer a ďalší (C-397/01 až 403/01). Zdôraznil, že požiadavka výkladu vnútroštátneho práva v súlade s právom Európskej únie sa síce v prvom rade týka vnútroštátnych ustanovení prijatých na prebratie smernice, neobmedzuje sa však iba na výklad týchto ustanovení, ale vyžaduje, aby vnútroštátny súd vzal do úvahy vnútroštátne právo ako celok a posúdil, do akej miery ho možno použiť spôsobom, ktorý nevedie k výsledku, ktorý odporuje smernici (bod 115). Ak vnútroštátne právo umožňuje za určitých okolností s použitím vlastných výkladových metód vyložiť ustanovenie vnútroštátneho právneho predpisu tak, že bude možné vyhnúť sa rozporu s inou normou vnútroštátneho práva alebo obmedziť oblasť pôsobnosti tohto ustanovenia na dosiahnutie tohto účelu a použiť ho len do tej miery, aby bolo súladné s danou normou, tak je vnútroštátny súd povinný použiť rovnaké metódy, aby sa dosiahol cieľ stanovený smernicou (bod 116).

III.1. K namietanému porušeniu označených základných práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

19. Argumentácia sťažovateľky vo vzťahu k rozsudku krajského súdu je v zásade zhodná s argumentáciou použitou v dovolaní, ktorého prípustnosť odvodzovala od dôvodov podľa § 420 písm. e) a f) CSP a § 421 ods. 1 písm. a) CSP.

20. Aj keď najvyšší súd odmietol dovolanie sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok bolo pre ňu dostupným prostriedkom ochrany jej práv a ústavný súd bude posudzovať ústavnú udržateľnosť rozhodnutia najvyššieho súdu o dovolaní (bod III.2). Ak teda právny poriadok umožňoval sťažovateľke domôť sa ochrany základných práv proti ich porušeniu rozsudkom krajského súdu v dovolacom konaní, potom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy niet právomoci ústavného súdu na poskytnutie takejto ochrany. Sťažovateľka napokon ani netvrdí, že niektorú z jej námietok nemohla uplatniť v dovolacom konaní.

21. Vzhľadom na to, že je úlohou nielen ústavného súdu, ale aj všeobecných súdov poskytovať ochranu základným právam, ústavný súd v duchu zásady sebaobmedzenia s ohľadom na princíp subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť v tejto časti z uvedených dôvodov (bod 18 tohto odôvodnenia) podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.2. K namietanému porušeniu označených základných práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

22. Napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu o odmietnutí dovolania možno rozdeliť na dve časti, a to časť zaoberajúcu sa dovolaním sťažovateľky podaným pre existenciu vád zmätočnosti podľa § 420 písm. e) a f) CSP a časť vyhodnocujúcu namietané nesprávne právne posúdenie veci.

23. Prvá časť napadnutého uznesenia zdôrazňuje rozsiahlosť a dôkladnosť postupu súdov nižších inštancií, ktoré sa podrobne zaoberali dôkazovým materiálom predloženým sťažovateľkou, ako aj poisťovnými zmluvami, od ktorých sťažovateľka odvádzala svoj nárok na vyplatenie provízie. Z dôkazov predložených sťažovateľkou súdy ustálili, že táto neuniesla dôkazné bremeno týkajúce sa vzniku nároku na províziu, časť ňou uplatňovaného nároku už bola premlčaná, resp. poukázal na ďalšie nedostatky, ktoré viedli k záveru o tom, že jej nárok na vyplatenie provízie nebolo možné priznať, tento záver sa vzťahoval na uplatnenú províziu, na ktorú mal vzniknúť nárok počas trvania zmluvy a rovnako na províziu, na ktorú mal nárok vzniknúť po zániku zmluvy, preto nebol dôvod, aby sa konajúce súdy zaoberali výkladom § 671 Obchodného zákonníka, ktorý je transpozíciou čl. 8 smernice. Najvyšší súd odkázal na konkrétne časti odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu, ktorý tieto námietky sťažovateľky vyhodnotil a skonštatoval, že ich nemožno označiť za nedostatočne odôvodnené. S týmto záverom sa v plnom rozsahu stotožňuje aj ústavný súd.

24. K dôvodom premlčania jej nároku najvyšší súd odkázal na bod 23.1 rozsudku súdu prvej inštancie a bod 50.6 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, v zmysle ktorého žalovanej bola poisťovňou vyplatená provízia spoločnou platbou 17. februára 2006 a žalovaná následne žalobkyni tieto provízie vyplatila spoločnou platbou 28. marca 2006. Sťažovateľka nedôvodne v rozpore s čl. II zmluvy a § 392 ods.1 Obchodného zákonníka odvíja plynutie premlčacej lehoty od splatnosti poisťného zo samotných poisťných zmlúv. Podľa čl. II zmluvy nárok na províziu vzniká dňom pripísania provízie na účet mandanta od poisťovne, čo plne korešponduje s § 660 ods. 1 písm. c), resp. s kogentným § 660 ods. 2 Obchodného zákonníka. Z výpisu z bankového účtu žalovanej súd prvej inštancie považoval za preukázané, že poisťovňa žalovanej vyplatila províziu z namietaných poisťných zmlúv za dané obdobia 17. februára 2006, keď podľa čl. II vznikol žalobkyni nárok na províziu. Dňom nasledujúcim po splatnosti provízií (18. februára 2006) sa sťažovateľka mohla

v zmysle § 392 ods. 1 Obchodného zákonníka domáhať ich zaplata súde cestou. Žaloba v tomto spore však bola podaná až 11. mája 2010, teda po uplynutí štvorročnej premlčacej doby v zmysle § 397 Obchodného zákonníka. V tomto prípade nebola dohodnutá doba splatnosti provízie 30 dní od dátumu jej pripísania na účet žalovanej od príslušnej poisťovne, súdy ustálili, že nárok na províziu vzniká dňom pripísania provízie na účet mandanta od poisťovne.

25. Skúmanie momentu ukončenia zmluvy, ako to požaduje sťažovateľka, je podľa najvyššieho súdu bez právneho významu, k tejto jej námietke sa vyjadril už odvolací súd v bode 56, kde uviedol, že na posúdenie veci nemalo vplyv ustálenie plynutia výpovednej doby zmluvy súdom prvej inštancie, keď medzi stranami nebolo sporné, že táto bola ukončená výpoveďou žalobkyne. Súd prvej inštancie nezaložil svoje rozhodnutie na závere, že by počas plynutia výpovednej doby došlo k zániku nároku obchodného zástupcu na províziu, resp. že by po doručení výpovede žalobkyňa stratila nárok na províziu z konkrétnych zmlúv, hoci bol obchod uskutočnený predovšetkým v dôsledku jej činnosti v primeranej lehote po skončení zmluvy alebo objednávku tretej osoby dostal zastúpený alebo obchodný zástupca pred skončením zmluvy, alebo záväzok tretej osoby bol splnený až po skončení zmluvy. Záver najvyššieho súdu o vyčerpávajúcom odôvodnení rozsudku odvolacieho súdu je z pohľadu ústavného súdu vecne správny, a teda ústavne udržateľný.

26. Sťažovateľka ďalej namieta, že všeobecné súdy na ňu v rozpore so zákonom, ako aj smernicou preniesli dôkazné bremeno tvrdenia, k čomu dodáva, že to mala byť práve žalovaná, ktorá tým, že popierala uzatvorenie poisťných zmlúv sťažovateľkou, má preukazovať, kto tieto zmluvy uzatvoril.

27. S týmto tvrdením sa nemožno stotožniť. V sporovom konaní platí, že sporovú stranu zaťažuje okrem povinnosti tvrdenia aj dôkazná povinnosť, to znamená, že skutkové tvrdenie musí v konaní pred súdom vedieť aj preukázať spôsobom, ktorý súdu umožní vyvodiť záver o jeho pravdivosti. Možno pozorovať, že tvrdenia sťažovateľky v tomto ohľade nie sú konzistentné. Pred súdom prvej inštancie tvrdila, že nie je potrebné, aby predložila všetky poisťné zmluvy, z ktorých si nárok uplatňuje, predložila iba niektoré, z ktorých jej nárok na províziu nevznikol buď z dôvodu nevyplatenia provízie poisťovňou pre žalovanú, čo bolo podmienkou na vznik nároku na províziu sťažovateľky, z dôvodu premlčania jej nároku, resp. z dôvodu nemožnosti určiť výšku jej provízie, pretože neuviedla, ako sa do výšky požadovanej provízie premietlo, že poisťné zmluvy uzatvorila jej podriadená pracovníčka. V podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľka ale tvrdí, že nebola oprávnená disponovať poisťnými zmluvami, čo je v rozpore s faktom, že určitými poisťnými zmluvami disponovala a súdu ich aj predložila. Ak v tejto súvislosti sťažovateľka poukazuje na čl. 12 smernice, ten sa týka nároku obchodného zástupcu požadovať, aby mu boli poskytnuté všetky informácie, najmä výňatky z dokladov, ktoré má zastúpený k dispozícii a ktoré obchodný zástupca potrebuje, aby si overil výšku provízie, ktorá mu patrí. Z tohto ustanovenia smernice nevyplýva sťažovateľkou tvrdené obrátené dôkazné bremeno preukázania vzniku nároku na províziu, pričom sťažovateľka sa v konaní pred súdom prvej inštancie nedomáhala predloženia poisťných zmlúv žalovanou, ale tvrdila, že predloženie poisťných zmlúv nie je na preukázanie opodstatnenosti jej nároku potrebné.

28. Sťažovateľka namietala aj nesprávne vyhodnotenie vzniku nároku na províziu, ktoré všeobecné súdy naviazali na výplatu provízie žalovanej, a nie na uzatvorenie obchodu. Podľa čl. II zmluvy nárok na províziu vzniká dňom pripísania provízie na účet mandanta od poisťovne, čo plne

korešponduje s § 660 ods. 1 písm. c), resp. s kogentným § 660 ods. 2 Obchodného zákonníka, ako to uviedol odvolací súd. Smernica v čl. 10 uvádza, že provízia je splatná, ak c) tretia osoba uskutočnila transakciu. Podľa čl. 10 ods. 2 smernice provízia sa stáva splatnou najneskôr vtedy, keď tretia osoba uskutočnila svoju časť transakcie alebo mala tak urobiť, ak zastúpený uskutočnil svoju časť transakcie tak, ako mal. Podľa čl. 10 ods. 3 smernice provízia sa má zaplatiť najneskôr posledný deň mesiaca nasledujúceho po štvrtroku, v ktorom sa stala splatnou. Článok 10 smernice určuje miery na vznik nároku na vyplatenie konkrétnej provízie, ktorý možno viazať na uskutočnenie transakcie treťou osobou. Tento záver možno podporiť aj rozsudkom Súdneho dvora Európskej únie zo 17. mája 2017 vo veci ERGO Poist'ovňa, a. s., proti Alžbete Barlíkovej, C-48/2016:

«39. V prvom rade, pokiaľ ide o celkovú systematiku smernice 86/653, jej článok 7 ods. 1 stanovuje, že obchodný zástupca má nárok na províziu najmä vtedy, ak sa transakcia uzatvorila v dôsledku jeho činnosti. Článok 10 ods. 1 tejto smernice však spresňuje, že provízia je splatná „hneď a v rozsahu, v akom“ sa transakcia uskutočnila alebo sa mala uskutočniť. Samozrejme, že tento záver nemožno vyvodiť z použitia slovného spojenia „v rozsahu, v akom“, keďže toto spojenie sa nepoužíva vo všetkých jazykových verziách tohto ustanovenia.

40. Napriek tomu z výkladu článku 7 ods. 1 smernice 86/653 v spojení s jej článkom 10 ods. 1 vyplýva, že obchodný zástupca má nárok na províziu za transakcie, ktoré uzavrel zastúpený s klientmi, ktorých on priniesol, pričom tento nárok vzniká až v momente uskutočnenia predmetných transakcií alebo až v momente, keď sa tieto transakcie mali uskutočniť. Z uvedeného možno vyvodiť, že provízia je splatná postupne podľa tejto realizácie, pričom pokiaľ ide o dlhodobé zmluvy s postupným plnením, akými sú predmetné poisťné zmluvy vo vnútroštátnom konaní, sa provízia rozvrhne na časové úseky. Ak je však provízia splatná len pomerne podľa realizácie týchto transakcií, nárok na províziu zaniká, pokiaľ sa tieto transakcie nerealizovali. Článok 11 ods. 1 prvá zarážka tejto smernice sa má preto vykladať v tom zmysle, že sa vzťahuje tiež na prípady čiastočnej nerealizácie zmluvy uzavretej medzi zastúpeným a treťou osobou.

41. V druhom rade, pokiaľ ide o cieľ smernice 86/653, treba pripomenúť, že z jej druhého a tretieho odôvodnenia vyplýva, že táto smernica má najmä chrániť obchodného zástupcu v jeho vzťahu so zastúpeným (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. decembra 2015, Quenon K., C-338/14, EU:C:2015:795, bod 23).

42. Z článku 3 ods. 1 a článku 4 ods. 1 tejto smernice však vyplýva, že obchodný zástupca a zastúpený musia vo svojich vzájomných vzťahoch konať lojálne a dobromyseľne. Rovnako z článku 10 ods. 1 tejto smernice vyplýva, že zákonodarca mal v úmysle podmieniť splatnosť provízie skôr realizáciou zmluvy ako jej uzavretím.»

29. Rovnako aj v zmysle § 660 ods. 1 písm. c) Obchodného zákonníka nárok na províziu sa viaže na okamih, keď tretia osoba splnila záväzok vyplývajúci z obchodu, preto v tomto ohľade neobstojí námietka sťažovateľky, že nárok na províziu vzniká už obstaraním obchodu, toto tvrdenie odporuje zmluve, pričom dotknuté zmluvné dojednanie nie je v rozpore so zákonom ani smernicou. Všeobecné súdy sa námietkou sťažovateľky vecne zaoberali (body 19.5 a 21 rozsudku súdu prvej inštancie a bod 50.5 napadnutého rozsudku odvolacieho súdu) a, ako to aj najvyšší súd v napadnutom uznesení konštatoval, ich závery nie sú arbitrárne a ani nedostatočne odôvodnené.

30. Sťažovateľka si okrem nároku na provízie uplatnila aj nárok na náhradu škody. Odvolací súd v bode 48 napadnutého rozsudku uviedol, že sťažovateľka si uplatnila nárok na odškodnenie podľa § 668a Obchodného zákonníka, a nie podľa § 669 Obchodného zákonníka, ktorý upravuje nárok na odstúpné, ktorý podlieha jednoročnej prekluzívnej lehote (porov. § 669 ods. 5 Obchodného zákonníka: Právo obchodného zástupcu na odstúpné podľa odseku 1 zanikne, ak do jedného roka od skončenia zmluvy neoznámí zastúpenému, že uplatňuje svoje práva.). V tejto súvislosti sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti a rovnako aj v dovolaní tvrdila, že si uplatnila nárok na odškodnenie v zmysle čl. 17 smernice.

31. Smernica v čl. 17 ods. 1 počíta s dvojakým alternatívnym spôsobom odškodnenia nárokov obchodného zástupcu po zániku zmluvy, a to buď odstúpným (čl. 17 ods. 2) alebo náhradou škody (čl. 17 ods. 3). V zmysle smernice ide o alternatívne nároky, pričom je na členskom štáte, ktorý systém odškodnenia zahrnie do svojho právneho poriadku. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 3. decembra 2015 vo veci Quenon K. SPRL proti Beobank SA a Metlife Insurance SA, C-338/14: „Ako však správne tvrdí Komisia a ako to uviedol generálny advokát v bode 43 svojich návrhov, miera voľnej úvahy, ktorú môžu členské štáty uplatniť pri preberaní článku 17 ods. 2 písm. c) smernice, je obmedzená povinnosťou zvoliť si jeden z dvoch systémov odškodnenia, ktoré stanovujú odseky 2 a 3 uvedeného článku, bez možnosti ich súbehu. V dôsledku toho poskytnutie náhrady škody nemôže viesť k poskytnutiu dvojitej náhrady tým, že sa kombinuje náhrada za klientelu a náhrada škody vyplývajúca najmä zo straty provízií v dôsledku ukončenia zmluvy.“ (bod 34 rozsudku), resp. aj na rozsudok Súdneho dvora Európskej únie z 26. marca 2009 vo veci Turgay Semen proti Deutsche Tamoil GmbH, C-348/07:

„14. Ďalej je nepochybné, že cieľom smernice je harmonizácia práva členských štátov, pokiaľ ide o právne vzťahy medzi stranami zmluvy o obchodnom zastúpení. Jej cieľom je teda najmä ochrana obchodných zástupcov v ich vzťahoch s tými, ktorých zastupujú, a na tento účel stanovuje najmä pravidlá upravujúce v jej článkoch 13 až 20 uzavieranie a zánik zmluvy o zastúpení (rozsudok *Honyvem Informazioni Commerciali*, už citovaný, body 18 a 19).

15. Čo sa týka zániku zmluvy, článok 17 ods. 1 smernice zavádza systém umožňujúci členským štátom vybrať si z dvoch riešení. Členské štáty totiž musia prijať opatrenia potrebné na to, aby sa obchodnému zástupcovi po zániku zmluvy zabezpečila buď náhrada určená podľa kritérií uvedených v odseku 2 rovnakého článku alebo náhrada škody v závislosti od kritérií definovaných v jeho odseku 3.“

32. V kontexte už citovaných rozhodnutí Súdneho dvora Európskej únie o alternatívnosti nárokov na odškodnenie podľa čl. 17 ods. 2 a 3 smernice poukazuje ústavný súd aj na názor odbornej verejnosti o nadbytočnosti § 668a Obchodného zákonníka: «Francúzsky model odškodnenia podľa čl. 17 ods. 3 smernice nepredstavuje náhradu škody v jej klasickom súkromnoprávnom chápaní, ale predstavuje osobitný nárok obchodného zástupcu, ktorý nie je založený na porušení právnej povinnosti zo strany zastúpeného. Práve naopak, zastúpený uplatňuje svoje právo, podľa ktorého zmluvu dohodnutú na neurčitý čas môže ukončiť ktorakolvek zo strán výpoveďou. Z pohľadu ochrany záujmov obchodného zástupcu ide o stratu potenciálnych príjmov, ktoré by mu v budúcnosti plynuli z toho titulu, že vytvoril, resp. rozvinul pre zastúpeného klientelu.

Slovenský zákonodarca pri pokuse implementovať do slovenského právneho poriadku čl. 17 ods. 3 smernice urobil zásadnú chybu, keď zmenil budúci podmieňovací spôsob, s ktorým pracuje text

smernice: „odobratie provízie obchodnému zástupcovi, na ktorú by pri správnom výkone dohody o obchodnom zastúpení mal (obchodný zástupca) nárok“ (čl. 17 ods. 3 smernice o obchodných zástupcoch) na spôsob oznamovací: „nebola vyplatená provízia, ktorá mu patrí z dôvodu výkonu obchodného zastúpenia...“ (§ 668a Obchodného zákonníka). V tomto prípade je práve gramatický výklad uvedeného ustanovenia rozhodujúci, lebo len tak bolo možné správne „vložiť“ text čl. 17 ods. 3 smernice o obchodných zástupcoch do slovenského systému zmluvného práva... Do budúca by bolo vhodné toto nadbytočné ustanovenie zo znenia Obchodného zákonníka vypustiť.» (porov. OVEČKOVÁ, O. a kol. *Obchodný zákonník. Veľký komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer s. r. o., 2017, II. zväzok, s. 1138.).

33. Ustanovenie § 668a Obchodného zákonníka upravuje nárok na náhradu škody, ktorá vznikla v dôsledku ukončenia zmluvy v prípade nevyplatenia provízie, na ktorú vznikol nárok, resp. ak neboli uhradené náklady zástupcu. Všeobecne však platí, že kto poruší svoju povinnosť zo záväzkového vzťahu, je povinný nahradiť škodu tým spôsobenú druhej strane podľa § 373 Obchodného zákonníka, v tomto ohľade ide teda o náhradu škody v zmysle všeobecnej úpravy. Aplikujúc uvedené, preto nárok uplatnený sťažovateľkou podľa § 668a Obchodného zákonníka je nárokom podliehajúcim všeobecnej úprave o náhrade škody a nie je kompenzačným v zmysle čl. 17 smernice. Kompenzačnú povahu má iba nárok na odstúpné podľa § 669 Obchodného zákonníka.

34. Sťažovateľka namieta, že právnu povahu nároku na jej odškodnenie v zmysle čl. 17 smernice mal posúdiť súd v zmysle zásady *iura novit curia*, a tu vyvstáva otázka, či súdy nemali jej nárok posúdiť ako odstúpné podľa čl. 17 ods. 2 smernice a § 669 Obchodného zákonníka. Sťažovateľka si však výslovne uplatnila nárok na náhradu škody podľa § 668a Obchodného zákonníka a čl. 17 ods. 3 smernice za nevyplatené provízie, na ktoré by mala nárok pri riadnom plnení zmluvy, pričom už v podanom odvolaní argumentovala, že smernica umožňuje v lehote 1 roka uplatniť si právo na odstúpné a súčasne priznáva aj právo na náhradu škody bez väzby na uvedenú prekluzívnu lehotu. Sťažovateľka sa teda domnievala, že hoci nárok na odstúpné jej z dôvodu jeho neuplatnenia v prekluzívnej jednoročnej lehote zanikol, stále má k dispozícii nárok na náhradu škody ako formu odškodnenia v zmysle čl. 17 smernice, čo nie je správnu úvahou. Sťažovateľka si uplatnila nárok na náhradu škody podľa § 668a Obchodného zákonníka, ktorý podľa už uvedených úvah podlieha všeobecnej úprave o náhrade škody, a nárok na odškodnenie v zmysle čl. 17 smernice si neuplatnila a z jej vyjadrení o uplynutí prekluzívnej lehoty vzťahujúcej sa na nárok na odstúpné si tento typ nároku ani úspešne uplatniť nemohla. V tejto súvislosti je podstatnou okolnosť, ktorá bola aprobovaná aj najvyšším súdom a s ktorou sa stotožňuje aj ústavný súd, že sťažovateľke nebolo priznané plnenie z titulu provízie a sťažovateľka si náhradu škody uplatňovala v súvislosti so žalovanými províziami. Následne preto možno akceptovať záver, že ak si sťažovateľka uplatnila nárok na náhradu škody v súvislosti s nevyplatením žalovaných provízií, v tomto prípade jej tento nárok nemohol vzniknúť, pretože jej nebol priznaný ani základný nárok na nevyplatené provízie.

35. V tomto ohľade teda ústavný súd konštatuje ústavnú udržateľnosť napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorým bolo dovolanie sťažovateľky v časti namietajúcej existenciu vád zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP odmietnuté. V prejednávanej veci nebolo indikované, že by sťažovateľka bola zaťažená neprimeraným dôkazným bremenom, závery všeobecných súdov o jeho neunesení sú vyčerpávajúce a pokrývajú celý rozsah uplatneného nároku sťažovateľky, preto ich nemožno označiť za nedostatočne odôvodnené a ani arbitrárne.

36. Rovnako nemožno prisvedčiť sťažovateľke, že by v prejednávanej veci konajúce súdy podali výklad právnej normy v rozpore s úniovým právom, pretože sťažovateľkou tvrdený rozpor nebol ústavným súdom identifikovaný, čím nebola identifikovaná ani potreba, aby výklad úniového práva podával Súdny dvor Európskej únie, preto nemohlo v tejto súvislosti dôjsť k namietanému porušeniu práva na prejednanie veci pred nestranným súdom a zároveň možno akceptovať aj záver najvyššieho súdu o tom, že nebola založená vada zmätočnosti podľa § 420 písm. e) CSP.

37. Z povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku existujú výnimky, a to a) nastolená otázka nie je relevantná, b) predmetné ustanovenie práva Európskej únie už bolo predmetom výkladu zo strany Súdneho dvora Európskej únie (*acte éclairé*), c) správne uplatnenie práva Európskej únie je také jasné, že tu nie je priestor na žiadne rozumné pochybnosti (*acte clair*, porov. rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo 6. októbra 2021, C-561/19, *Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi a Catania Multiservizi*, bod 33).

38. Pre vec sťažovateľky bola podstatná otázka vzniku nároku na províziu, ktorá je interpretovateľná na základe jazykového výkladu čl. 10 smernice, ktorý korešponduje s vnútroštátnou úpravou (*acte clair*), a na ktorú možno nájsť odpoveď aj v judikatúre (*acte éclairé*).

39. Otázka posúdenia jej nároku na odškodnenie úzko súvisí s alternatívnosťou systému odškodňovania podľa čl. 17 smernice, ktorý vyplynul jednak z textu smernice a bol potvrdený aj judikatúrou Súdneho dvora Európskej únie, ide teda rovnako o otázku, ktorá je interpretovateľná už na základe jazykového výkladu a na ktorú možno nájsť odpoveď aj v judikatúre (*acte éclairé*). V tomto prípade je pre nárok sťažovateľky podstatné, že sťažovateľka si neuplatnila nárok na odškodnenie v zmysle čl. 17 smernice, ale nárok na náhradu škody.

40. K namietanému nesprávnemu právnemu posúdeniu najvyšší súd uviedol, že sa nemožno domáhať súladného výkladu predpisov (ustanovenia čl. 17 bod 2 smernice a § 689 a § 669 Obchodného zákonníka), keď nebola splnená elementárna podmienka – hmotnoprávny podklad zmluvného nároku. Tento záver nie je úplne správny, pretože časť nároku sťažovateľke nebola priznaná pre vznesenie námietky premlčania, čo indikuje existenciu nároku ako takého, ktorý ale nemôže byť judikovaný, časť žalovanej provízie bola posúdená ako neoprávnená z dôvodu, že na ňu nevznikol nárok. Odvolací súd spoločne s okresným súdom navyše vykonal právne posúdenie jej nároku tak, že na základe zmluvy o obchodnom zastúpení si uplatňuje nárok na vyplatenie provízie počas trvania zmluvného vzťahu, ako aj po jeho zániku a ďalej si uplatňuje nárok na náhradu škody podľa § 668a Obchodného zákonníka, od tohto právneho posúdenia záviselo, čo a akým spôsobom sťažovateľka má preukázať, následne aj otázka premlčania a podmienok vzniku nároku na provízie bola posudzovaná v súvislosti s uvedeným právnym posúdením.

41. Ústavný súd ale zohľadnil jednak obsah sťažovateľkou podaného dovolania, ktoré sa dotýka posúdenia celého jej nároku po skutkovej a aj právnej stránke veci a zreteľne neodlišuje popri sebe uplatnené dovolacie dôvody. Ústavný súd už vykonal analýzu námietok sťažovateľky najmä s ohľadom na právne posúdenie a prípadnú možnosť rozporu so smernicou, avšak v tomto ohľade obstáli závery súdov nižších inštancií a v konečnom dôsledku by bolo bez právneho významu korigovať závery najvyššieho súdu zrušením napadnutého uznesenia, pretože by to sťažovateľke neprineslo iný výsledok v spore, resp. zlepšenie jej právneho postavenia. Z materiálneho hľadiska s ohľadom na formálnu stránku dovolania podaného sťažovateľkou preto možno konštatovať

ústavnú udržateľnosť napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorým bolo dovolanie sťažovateľky pre nesprávne právne posúdenie odmietnuté.

42. Ústavný súd pripomína, že nie je ďalšou opravnou inštanciou v systave všeobecného súdnictva a jeho zásah je žiaduci len v prípade, ak výklad a aplikácia podústavného práva všeobecnými súdmi sú zjavne excesívne a svojou intenzitou a následkami predstavujú zásah do označeného základného práva, resp. sú v extrémnom nesúlade so všeobecnou požiadavkou spravodlivosti (IV. ÚS 156/2021, IV. ÚS 150/2021, IV. ÚS 233/2020).

43. Keďže ústavný súd neposúdil záver najvyššieho súdu o neprípustnosti dovolania podaného sťažovateľkou ako nedostatočne odôvodnený, resp. arbitrárny, možno konštatovať, že nedošlo k namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie pred neustranným súdom, ako aj jej základného práva na ochranu majetku v dôsledku napadnutého uznesenia najvyššieho súdu. V čl. 46 ods. 2 ústavy je garantované ústavné právo fyzických osôb a právnických osôb, ktoré obhajiteľným spôsobom tvrdia, že boli na svojich právach ukrátené rozhodnutím orgánu verejnej správy, obrátiť sa na súd, aby preskúmal zákonnosť takéhoto rozhodnutia, v tejto časti absentuje vecná súvislosť medzi čl. 46 ods. 2 ústavy a napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

44. K namietanému porušeniu práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru ústavný súd uvádza, že nálezom ústavného súdu č. k. III. ÚS 116/2020-69 z 22. septembra 2020 bolo vyslovené porušenie tohto základného práva postupom okresného súdu a bolo jej priznané finančné zadosťučinenie vo výške 3 000 eur. V čase podania tejto ústavnej sťažnosti o merite veci bolo právoplatne rozhodnuté, rovnako bolo právoplatne rozhodnuté o podanom dovolaní, stav právnej neistoty sťažovateľky už netrval, pričom porušenie označeného práva sťažovateľka ani bližšie nešpecifikovala a nezdôvodnila. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu podstatou, účelom a cieľom práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza fyzická osoba alebo právnická osoba domáhajúca sa rozhodnutia orgánu verejnej moci, a tento účel sa dosiahne právoplatným rozhodnutím (I. ÚS 167/03, II. ÚS 130/2019).

45. Na základe uvedeného ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom označených základných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení, a ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

46. K namietanému porušeniu povinnosti členského štátu vyplývajúcej zo smernice a čl. 220 a 234 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva v spojení s porušením čl. 7 ods. 2 a čl. 1 ods. 1 a 2 ústavy v dôsledku napadnutých rozhodnutí súdov ústavný súd z procesného hľadiska uvádza, že nemá právomoc vysloviť porušenie povinnosti Slovenskej republiky ako členského štátu Európskej únie v súvislosti s rozhodovaním všeobecných súdov. Z vecného hľadiska ústavný súd dodáva, že nebol indikovaný taký výklad všeobecných súdov, ktorý by sa priečil úniiovému právu. Okrem toho Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, na ktorú sa sťažovateľka odvoláva, sa podpisom Lisabonskej zmluvy premenovala na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, obsah čl. 234 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva sa premietol do čl. 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, v ktorom je zakotvená právomoc Súdneho dvora Európskej únie vykladať úniiové právo, ako aj

oprávnenie, resp. povinnosť členského štátu položiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu únievého práva. Pôvodný čl. 220 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva bol vypustený, a preto aj v tejto časti ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

47. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľky bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jej ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. októbra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu